University of Mumbai

वेबसाईट – mu.ac.in
ईमेल - आयडी - dr.aams@fort.mu.ac.in
aams3@mu.ac.in

विद्याविषयक प्राधिकरणे
सभा आणि सेवा विभाग(ए.ए.एम.एस)
रूम नं. १२८ एम.जी.रोड, फोर्ट,
मुंबई – ४०० ०३२
टेलिफोन नं - ०२२ - ६८३२००३३

(नॅक पुनर्मूल्यांकनाद्वारे ३.६५ (सी.जी.पी.ए.) सह अ++ श्रेणी
विद्यापीठ अनुदान आयोगाद्वारे श्रेणी १ विद्यापीठ दर्जा)

क.वि.प्रा.स.से./आयसीडी/२०२५-२६/३७ दिनांक : २७ मे, २०२५

परिपत्रक:-

सर्व प्राचार्य/संचालक, संलग्नित महाविद्यालये/संस्था, विद्यापीठ शैक्षणिक विभागांचे संचालक/ विभाग प्रमुख यांना कळविण्यात येते की, राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण २०२० च्या अमंलबजावणीच्या अनुषंगाने **शैक्षणिक वर्ष २०२५-२६** पासून **पदवी** व **पदव्युत्तर अभ्यासक्रम** विद्यापरिषदेच्या दिनांक २८ मार्च २०२५ व २० मे, २०२५ च्या बैठकीमध्ये मंजूर झालेले सर्व अभ्यासक्रम मुंबई विद्यापीठाच्या www.mu.ac.in या संकेत स्थळावर NEP २०२० या टॅब वर उपलब्ध करण्यात आलेले आहेत.

(डॉ. प्रसाद कारंडे)
कुलसचिव

मुंबई – ४०० ०३२
२७ मे, २०२५

Scanned with OKEN Scanner

Copy forwarded for information and necessary action to :-	
1	The Deputy Registrar, (Admissions, Enrolment, Eligibility and Migration Dept)(AEM), dr@eligi.mu.ac.in
2	The Deputy Registrar, Result unit, Vidyanagari drresults@exam.mu.ac.in
3	The Deputy Registrar, Marks and Certificate Unit,. Vidyanagari dr.verification@mu.ac.in
4	The Deputy Registrar, Appointment Unit, Vidyanagari dr.appointment@exam.mu.ac.in
5	The Deputy Registrar, CAP Unit, Vidyanagari cap.exam@mu.ac.in
6	The Deputy Registrar, College Affiliations & Development Department (CAD), deputyregistrar.uni@gmail.com
7	The Deputy Registrar, PRO, Fort, (Publication Section), Pro@mu.ac.in
8	The Deputy Registrar, Executive Authorities Section (EA) eau120@fort.mu.ac.in He is requested to treat this as action taken report on the concerned resolution adopted by the Academic Council referred to the above circular.
9	The Deputy Registrar, Research Administration & Promotion Cell (RAPC), rapc@mu.ac.in
10	The Deputy Registrar, Academic Appointments & Quality Assurance (AAQA) dy.registrar.tau.fort.mu.ac.in ar.tau@fort.mu.ac.in
11	The Deputy Registrar, College Teachers Approval Unit (CTA), concolsection@gmail.com
12	The Deputy Registrars, Finance & Accounts Section, fort draccounts@fort.mu.ac.in
13	The Deputy Registrar, Election Section, Fort drelection@election.mu.ac.in
14	The Assistant Registrar, Administrative Sub-Campus Thane, thanesubcampus@mu.ac.in
15	The Assistant Registrar, School of Engg. & Applied Sciences, Kalyan, ar.seask@mu.ac.in
16	The Assistant Registrar, Ratnagiri Sub-centre, Ratnagiri, ratnagirisubcentar@gmail.com
17	The Director, Centre for Distance and Online Education (CDOE), Vidyanagari, director@idol.mu.ac.in
18	Director, Innovation, Incubation and Linkages, Dr. Sachin Laddha pinkumanno@gmail.com
19	Director, Department of Lifelong Learning and Extension (DLLE), dlleuniversityofmumbai@gmail.com

Copy for information :-	
1	P.A to Hon'ble Vice-Chancellor, vice-chancellor@mu.ac.in
2	P.A to Pro-Vice-Chancellor pvc@fort.mu.ac.in
3	P.A to Registrar, registrar@fort.mu.ac.in
4	P.A to all Deans of all Faculties
5	P.A to Finance & Account Officers, (F & A.O), camu@accounts.mu.ac.in

To,

1	The Chairman, Board of Deans pvc@fort.mu.ac.in
2	**Faculty of Humanities,** **Offg. Dean** 1. Prof.Anil Singh Dranilsingh129@gmail.com **Offg. Associate Dean** 2. Prof.Manisha Karne mkarne@economics.mu.ac.in 3. Dr.Suchitra Naik Naiksuchitra27@gmail.com
	Faculty of Commerce & Management, **Offg. Dean,** 1 Prin.Ravindra Bambardekar principal@model-college.edu.in **Offg. Associate Dean** 2. Dr.Kavita Laghate kavitalaghate@jbims.mu.ac.in 3. Dr.Ravikant Balkrishna Sangurde Ravikant.s.@somaiya.edu 4. Prin.Kishori Bhagat kishoribhagat@rediffmail.com

	Faculty of Science & Technology **Offg. Dean** 1. Prof. Shivram Garje ssgarje@chem.mu.ac.in **Offg. Associate Dean** 2. Dr. Madhav R. Rajwade Madhavr64@gmail.com 3. Prin. Deven Shah sir.deven@gmail.com
	Faculty of Inter-Disciplinary Studies, **Offg. Dean** 1.Dr. Anil K. Singh aksingh@trcl.org.in **Offg. Associate Dean** 2.Prin.Chadrashekhar Ashok Chakradeo cachakradeo@gmail.com 3. Dr. Kunal Ingle drkunalingle@gmail.com
3	Chairman, Board of Studies,
4	The Director, Board of Examinations and Evaluation, dboee@exam.mu.ac.in
5	The Director, Board of Students Development, dsd@mu.ac.in DSW direcotr@dsw.mu.ac.in
6	The Director, Department of Information & Communication Technology, director.dict@mu.ac.in

AC – 20/05/2025
Item No. – 5.28 (N)

As Per NEP 2020

University of Mumbai

Syllabus for Major Vertical – 1 & 4		
Name of the Programme – B.A. (Marathi)		
Faulty of Arts		
Board of Studies in Marathi		
U.G. Second Year Programme	Exit Degree	U.G. Diploma in Marathi
Semester		III & IV
From the Academic Year		2025-26

University of Mumbai

(As per NEP 2020)

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**Title of program** **O:____________________**	**B.A. (Marathi)**
2	**Exit Degree**	**U.G. Diploma in Marathi**
3	**Scheme of Examination** **R: ____________**	NEP 40% Internal 60% External, Semester End Examination Individual Passing in Internal and External Examination
4	**Standards of Passing** **R: ______________**	**40%**
5	**Credit Structure** **Credit Structure** **Sem. III - R: HLU-525C (III)** **Sem. IV - R: HLU-525D (III)**	**Attached herewith**
6	**Semesters**	**Sem. III & IV**
7	**Program Academic Level**	**5.00**
8	**Pattern**	**Semester**
9	**Status**	**New**
10	**To be implemented from Academic Year**	**2025-26**

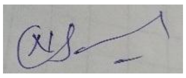

Sign of the BOS Chairman Marathi Board of Studies in Marathi	**Sign of the Offg. Associate Dean Faculty of Humanities**	**Sign of the Offg. Associate Dean Faculty of Humanities**	**Sign of the Offg. Associate Dean Faculty of Humanities**	**Sign of the Offg. Dean Faculty of Humanities**

Under Graduate Diploma in Marathi

Credit Structure (Sem. III & IV)

	R:_________________C									
Level	**Semester**	**Major**		**Minor**	**OE**	**VSC, SEC (VSEC)**	**AEC, VEC, IKS**	**OJT, FP, CEP, CC,RP**	**Cum. Cr. / Sem.**	**Degree/ Cum. Cr.**
		Mandatory	**Electives**							
5.0	III	8		4	2	VSC:2,	AEC:2	FP: 2 CC:2	22	**UG Diploma 88**
	R:_________________D									
	IV	8		4	2	SEC:2	AEC:2	CEP: 2 CC:2	22	
	Cum Cr.	28		10	12	6+6	8+4+2	8+4	88	
Exit option; Award of UG Diploma in Major and Minor with 80-88 credits and an additional 4 credits core NSQF course/ Internship OR Continuewith Major and Minor										

[Abbreviation - OE – Open Electives, VSC – Vocation Skill Course, SEC – Skill Enhancement Course, (VSEC), AEC – Ability Enhancement Course, VEC – Value Education Course, IKS – Indian Knowledge System, OJT – on Job Training, FP – Field Project, CEP – Continuing Education Program, CC – Co-Curricular, RP – Research Project]

Sem. - III

Vertical – 1
Major

Syllabus
B.A. (Marathi - Major)
(Semester III)
Title of Paper: कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**अभ्यासक्रमाचे वर्णन** **(Description of the Course) :**	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० नुसार कला शाखेत **तिसऱ्या** सत्रासाठी (**M1-M2-M3 या प्रारूपांतर्गत**) **मराठी मुख्य (Marathi Major)** विषयाची निवड करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना **'कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' (श्रेयांकने ४)** या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन करणे **अनिवार्य** आहे. 'कादंबरी' हा आधुनिक काळातील एक महत्त्वाचा साहित्यप्रकार आहे. दीर्घ भाषिक अवकाश असणारा, व्यक्ती आणि समाज यांच्यातील गुंतागुंत व व्यामिश्रतेला स्पर्श करू शकणारा, एखाद्या पोटसमूहाचे, पोटसंस्कृतीचे तपशीलवार चित्रण करणारा, अनेककेंद्री आशयसूत्रे असणारा, ठरावीक स्वरूपाच्या तांत्रिक बंधनांपासून मुक्त असणारा, खुला व लवचीक साहित्यप्रकार हे कादंबरीचे ठळक स्वरूपविशेष आहेत. या पार्श्वभूमीवर पदवी स्तरावर मराठी भाषा आणि साहित्याचे अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी 'कादंबरी' या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास करणे औचित्यपूर्ण ठरते. **'कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' (श्रेयांकने ४)** या अभ्यासपत्रिकेत एकूण चार घटक समाविष्ट करण्यात आले आहेत. यांपैकी पहिल्या आणि दुसऱ्या घटकांमध्ये 'कादंबरी' या साहित्यप्रकाराच्या तात्त्विक स्वरूपाचे अध्ययन करणे अभिप्रेत आहे. तिसऱ्या व चौथ्या घटकांमध्ये अध्ययनासाठी दोन कादंबरी संहिता समाविष्ट करण्यात आल्या आहेत. एक साहित्यप्रकार म्हणून कादंबरीच्या स्वरूपविशेषांचे व वेगळेपणाचे भान विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण व्हावे, तसेच विद्यार्थ्यांना कादंबरी संहितांचे अध्ययन करता यावे, ही उद्दिष्टे समोर ठेवून प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेची आखणी करण्यात आली आहे.
2	**Vertical :**	Major
3	**Type :**	Theory
4	**Credit :**	4 Credits (1 Credit = 15 Hours for Theory or 30 Hours of Practical Work in a Semester)
5	**Hours Allotted :**	60 Hours
6	**Marks Allotted :**	100 Marks

7	**अभ्यासक्रम उद्दिष्टे (Course Objectives) :** १. कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा उद्‌गम समजावून सांगणे. २. कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे विविध घटक व त्यांचे परस्परसंबंध स्पष्ट करणे. ३. कादंबरी या साहित्यप्रकाराची स्वरूपवैशिष्ट्ये व विविध प्रकार स्पष्ट करणे. ४. निवडक कादंबरी संहितांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करणे. ५. निवडक कादंबरी संहितांमधील कल्पित वास्तव आणि मूल्यदृष्टीचा परिचय करून देणे.
8	**अभ्यासक्रम निष्पत्ती (Course Outcomes) :** १. विद्यार्थ्यांना कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा उद्‌गम समजेल. २. विद्यार्थ्यांना कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे विविध घटक व त्यांचे परस्परसंबंध समजतील. ३. विद्यार्थ्यांना कादंबरी या साहित्यप्रकाराची स्वरूपवैशिष्ट्ये व विविध प्रकार स्पष्ट होतील. ४. विद्यार्थ्यांमध्ये निवडक कादंबरी संहितांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करण्याची क्षमता विकसित होईल. ५. विद्यार्थ्यांना निवडक कादंबरी संहितांमधील कल्पित वास्तव आणि मूल्यदृष्टीचा परिचय होईल.
9	**अभ्यासक्रम घटक (Modules) :**
	घटक - १ : कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय (भाग - १)
	अ) कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा उद्‌गम (युरोपीय आणि भारतीय परंपरा) आ) कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे घटक : आशयसूत्रे, कथानक, पात्र, घटना-प्रसंग, निवेदक व निवेदन, स्थल-काल (वातावरण), भाषा (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)
	घटक - २ : कादंबरी या साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय (भाग - २)
	अ) कादंबरी या साहित्यप्रकाराची स्वरूपवैशिष्ट्ये : कथनात्मता, कल्पित वास्तव, समाजाभिमुखता आ) कादंबरी या साहित्यप्रकाराचे वर्गीकरण : १) आशयदृष्ट्या वर्गीकरण : पौराणिक कादंबरी, ऐतिहासिक कादंबरी, सामाजिक कादंबरी, चरित्रात्मक कादंबरी, आत्मचरित्रात्मक कादंबरी २) रचनादृष्ट्या वर्गीकरण : लघुकादंबरी (कादंबरिका), कादंबरी, बृहद् कादंबरी, कादंबरी मालिका (कादंबरीद्वय, कादंबरीत्रय, कादंबरीचतुष्टय) (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)
	घटक - ३ : कादंबरी संहितेचा अभ्यास (भाग - १)
	ढद्ढाशास्त्री परान्ने : मुकुंदराव गणपतराव पाटील (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)
	घटक - ४ : कादंबरी संहितेचा अभ्यास (भाग - २)
	जुगाड : किरण गुरव (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)

10	**पाठ्य ग्रंथ (Text Books) :** १. *ढढ्ढाशास्त्री परान्ने*, मुकुंदराव गणपतराव पाटील, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, तिसरी आवृत्ती - २००९. २. *जुगाड*, किरण गुरव, दर्या प्रकाशन, पुणे, २०१८.	
11	**संदर्भ ग्रंथ (Reference Books) :** **मराठी :** १. *मराठी वाङ्मयकोश - खंड ४ (समीक्षा-संज्ञा)*, (समन्वयक संपा.) विजया राजाध्यक्ष, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००२. २. *वाङ्मयीन संज्ञा - संकल्पना कोश*, (संपा.) प्रभा गणोरकर आणि इतर, जी. आर. भटकळ फाउंडेशन, मुंबई, २००१. ३. *कादंबरीविषयी*, हरिश्चंद्र थोरात, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००६. ४. *कादंबरीः एक साहित्यप्रकार*, हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई, २०१०. ५. *कथनात्म साहित्य आणि समीक्षा*, हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई, २०११. ६. *मराठी कादंबरी पैस आणि परीघ*, नीतीन रिंढे, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई, २०२१. ७. *प्रदक्षिणा : खंड १ व २*, (संपा.) अनिरूद्ध कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९७२. ८. *मराठी कादंबरी : तंत्र आणि विकास*, प्र. वा. बापट व वा. ना. गोडबोले, व्हीनस प्रकाशन, पुणे, १९७३. ९. *मराठी कादंबरीचे पहिले शतक १८५० ते १९५०,* कुसुमावती देशपांडे, मुंबई मराठी साहित्य संघ प्रकाशन, मुंबई, दुसरी आवृत्ती - १९७५. १०. *धार आणि काठ,* नरहर कुरुंदकर, देशमुख आणि कंपनी, पुणे, १९७१. ११. *कादंबरी आणि मराठी कादंबरी,* उषा हस्तक, साहित्यसेवा प्रकाशन, औरंगाबाद, १९९३. १२. *सत्यशोधक दीनमित्रकार मुकुंदराव पाटील समग्र वाङ्मय,* मुकुंदराव गणपतराव पाटील, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई, १९९०. १३. 'मराठी नवकादंबरी', *अक्षरांचा श्रम केला*, विलास सारंग, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, २०००. १४. 'कथनमीमांसा', गंगाधर पाटील, *अनुष्टुभ्*, दिवाळी अंक, १९९१. १५. 'कथात्म अवकाश आणि प्रदेश', गंगाधर पाटील, *अनुष्टुभ्*, मे-जून १९९१. **English :** 1. *Theory of the novel*, George Lukas, (Tr.) Edith Bone, London, Reprint,1978. 2. *Rise of Novel*, Ian watt, Penguin, Harmondsworth, 1963. 3. *The Dialogic Imagination*, Mikhail Bakhtin (Edited by) Michael Holquist, (Tr.) Caryl Emerson and Michael Holquist, University of Texas Press, Austin,1994. 4. *Narrative Discourse*, Gerard Genette, (Tr.) Jane E. Lekin, Basil Blackwell, Oxford, 1980.	
12	**Internal Continuous Assessment: 40%**	**External, Semester End Examination : 60%** **Individual Passing in Internal and External Examination**

13	**अंतर्गत सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Internal Continuous Assessment) : ४० गुण** **अंतर्गत मूल्यांकनाचे स्वरूप (Format of Internal Assessment) :** चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियतकार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा यांपैकी कोणत्याही पद्धतींचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन)	**बहिर्गत परीक्षा (External Examination) :** **६० गुण (वेळ : दोन तास)** **बहिर्गत परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (Format of Question Paper) :** १. प्रत्येकी **१५** गुणांचे **सहा** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी **चार** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत. पहिल्या **पाच प्रश्नांपैकी कोणत्याही तीन** प्रश्नांची उत्तरे लिहिणे आवश्यक आहे. **सहावा** प्रश्न सोडविणे **अनिवार्य** आहे. २. पहिले **चार** प्रश्न हे प्रत्येक घटकावर आधारलेले दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे व अंतर्गत पर्याय देणारे असावेत. ३. प्रश्न क्रमांक **पाच** हा सर्व घटकांवर आधारित टिपांचा असावा. **चार**पैकी कोणत्याही **दोन** टिपा लिहाव्यात. ४. प्रश्न क्रमांक **सहा** हा **अनिवार्य** असून तो सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. या प्रश्नामध्ये प्रत्येक घटकावर **पाच** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी एकूण **वीस** वस्तुनिष्ठ प्रश्नांपैकी कोणत्याही **पंधरा** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत.

समिती सदस्यांची स्वाक्षरी (Signatures of Team Members)

अनुक्रमांक	नाव	समिती सदस्य	स्वाक्षरी
१.	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ	
२.	डॉ. शीतल पावसकर भोसले	समन्वयक	
३.	डॉ. अश्विनी तोरणे	सदस्य	
४.	डॉ. नीलांबरी कुलकर्णी	सदस्य	
५.	प्रा. शैलेश भिमसिंग औटी	सदस्य	

Syllabus
B.A. (Marathi Major)
(Semester - III)

Title of Paper : ललित गद्य या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**अभ्यासक्रमाचे वर्णन** **(Description** of **the** Course) **:**	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० नुसार कला शाखेत **तिसऱ्या** सत्रासाठी **(फक्त M1-M2-M3 या प्रारूपांतर्गत) मराठी मुख्य (Marathi Major)** या विषयाची निवड करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना **'ललित गद्य या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' (श्रेयांकने २)** या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन करणे **अनिवार्य** आहे. कविता, नाटक, कथा, कादंबरी, चरित्र, आत्मचरित्र आणि ललित गद्य हे विविध साहित्यप्रकार आहेत. या साहित्यप्रकारांपैकी 'ललित गद्य' हा वैशिष्ट्यपूर्ण साहित्यप्रकार आहे. लेखकाचे वैविध्यपूर्ण अनुभव, चिंतन आणि जीवनदृष्टी यांमधून ललित गद्य आकारास येते. **'ललित गद्य या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' (श्रेयांकने २)** या अभ्यासपत्रिकेतील पहिल्या घटकात 'ललित गद्य' या साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय करून देणे अभिप्रेत आहे. तसेच दुसऱ्या घटकात निवडक ललित गद्यपर लेखांचा अध्ययनासाठी समावेश करण्यात आला आहे.
2	**Vertical :**	Major
3	**Type :**	Theory
4	**Credit**:	02 Credits (1 Credit = 15 Hours for Theory or 30 Hours of Practical Work in a Semester)
5	**Hours Allotted :**	30 Hours
6	**Marks Allotted :**	50 Marks
7	**अभ्यासक्रम उद्दिष्टे (Course Objectives) :** १. ललित गद्य या साहित्यप्रकाराची संकल्पना व घटक स्पष्ट करणे. २. मराठी ललित गद्यातील विविध प्रवृत्तींचा परिचय करून देणे. ३. निवडक ललित गद्यपर लेखांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करणे. ४. निवडक ललित गद्यपर लेखांमधून व्यक्त होणारे चिंतन आणि मूल्यदृष्टी स्पष्ट करणे.	
8	**अभ्यासक्रम निष्पत्ती (Course Outcomes) :**	

	१. विद्यार्थ्यांना ललित गद्य या साहित्यप्रकाराची संकल्पना व घटक स्पष्ट होतील. २. विद्यार्थ्यांना मराठी ललित गद्यातील विविध प्रवृत्तींचा परिचय होईल. ३. विद्यार्थ्यांमध्ये निवडक ललित गद्यपर लेखांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करण्याच्या क्षमता विकसित होतील. ४. विद्यार्थ्यांना निवडक ललित गद्यपर लेखांमधून व्यक्त होणारे चिंतन आणि मूल्यदृष्टी स्पष्ट होईल.
9	**अभ्यासक्रम घटक (Modules) :**
	घटक एक : 'ललित गद्य' या साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय
	अ) १. ललित गद्य या साहित्यप्रकाराची संकल्पना २. ललित गद्याचे घटक : 'मी'त्वाचा प्रदेश, विषयवस्तूचा प्रदेश, अनुभवविश्व, भाषा आ) १. मराठी ललित गद्यातील विविध प्रवृत्ती : काव्यात्म ललित गद्य, वैचारिक ललित गद्य, संशोधनपर ललित गद्य (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)
	घटक दोन : निवडक ललित गद्यपर लेखांचा अभ्यास
	ऋणानुबंध : यशवंतराव चव्हाण ('ऋणानुबंध' या ललित गद्यपर साहित्यकृतीतील निवडक **१०** लेख) १. सोनहिरा २. कुलसुम दादी ३. काही छंद : काही श्रद्धा ४. स्वातंत्र्य आंदोलन ५. संयुक्त महाराष्ट्र निर्मितीचे काही पूर्वक्षण ६. महात्माजी व महाराष्ट्र ७. पुण्यवंत नीतिवंत जाणता राजा ८. मराठीचे सर्वसंग्राहक स्वरूप ९. साहित्य आणि प्रबोधन १०. चरित्रे आणि आत्मचरित्रे (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)
10	**पाठ्य ग्रंथ (Text Books) :** *ऋणानुबंध,* यशवंतराव चव्हाण, यशवंतराव चव्हाण प्रतिष्ठान, मुंबई, ई बुक आवृत्ती - २००६. किंवा *ऋणानुबंध,* यशवंतराव चव्हाण, रोहन प्रकाशन, पुणे, २०१३.
11	**संदर्भ ग्रंथ (Reference Books) :** १. *ललित गद्याचे तात्त्विक स्वरूप आणि मराठी लघुनिबंधाचा इतिहास*, आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाऊस, पुणे, १९९५. २. *लघुनिबंध ते मुक्तगद्य*, वि. शं. चौघुले, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई, २००२. ३. *ललित गद्य लेखन : स्वरूप, आकलन आणि वाटचाल*, रंजना कदम, Pustakmarket.com, ई बुक आवृत्ती, जानेवारी २०२१. ४. 'ललित गद्य', चंद्रशेखर जहागीरदार, *साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार*, (संपा.) श्री. पु. भागवत व अन्य, पॉप्युलर प्रकाशन व मौज प्रकाशन, मुंबई, १९८७.

	५. 'संकीर्ण ललित गद्य', गो. म. कुलकर्णी, *महाराष्ट्र साहित्य पत्रिका*, जानेवारी-मार्च १९६०. ६. '१९६० ते १९८५ मधील ललित गद्य', शांता शेळके, *ललित*, मुंबई, ऑगस्ट १९८८.	
12	**Internal Continuous Assessment: 40%**	**External, Semester End Examination : 60%** **Individual Passing in Internal and External Examination**
13	**अंतर्गत सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Internal Continuous Assessment) : २० गुण** **अंतर्गत मूल्यांकनाचे स्वरूप (Format of Internal Assessment) :** चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियतकार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा यांपैकी कोणत्याही पद्धतींचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन)	**बहिर्गत परीक्षा (External Examination) : ३० गुण (वेळ : एक तास)** **बहिर्गत परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (Format of Question Paper) :** १. प्रत्येकी **१५** गुणांचे एकूण **तीन** प्रश्न विचारावेत. त्यांपैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवावेत. २. पहिले **दोन** प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. दोन्ही घटकांवर आधारित **१५** गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले **दोन** प्रश्न विचारावेत. ३. **तिसरा** प्रश्न हा घटक क्रमांक एक व दोनवर आधारित **१५** गुणांचा वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. प्रत्येक घटकावर दहा याप्रमाणे एकूण **वीस** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **पंधरा** प्रश्न सोडवावेत.

समिती सदस्यांची स्वाक्षरी (Signatures of Team Members)

अनु.	**नाव**	**सदस्य**	**स्वाक्षरी**
१.	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ	
२.	डॉ. निधी पटवर्धन	समन्वयक	
३.	डॉ. विनोद कुमरे	सदस्य	
४.	डॉ. नीतीन रिंढे	सदस्य	
६.	डॉ. शरयू असोलकर	निमंत्रित सदस्य	

Vertical - 4

SEC

Syllabus
B.A. (Marathi - SEC)
Semester - III

Title of Paper : स्पर्धा परीक्षा पूर्वतयारी : मराठी भाषा आणि साहित्यासंदर्भात

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**अभ्यासक्रमाचे वर्णन** **(Description of the course) :**	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० नुसार विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासाचा भाग म्हणून **'कौशल्य वर्धन अभ्यासक्रम' (Skill Enhancement Course)** या स्तंभांतर्गत विविध कौशल्ये विकसित करणाऱ्या अभ्यासक्रमाचा समावेश असणे अभिप्रेत आहे. मुंबई विद्यापीठाच्या अभ्यासक्रम धोरणानुसार **फक्त M1-M2-M3 या प्रारूपांतर्गत तिसऱ्या सत्रात** अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी **'स्पर्धा परीक्षा पूर्वतयारी : मराठी भाषा आणि साहित्यासंदर्भात' (श्रेयांकने २)** या अभ्यासपत्रिकेची आखणी करण्यात आली आहे. आजच्या स्पर्धेच्या युगात नोकरी प्राप्त करण्यासाठी विद्यार्थ्यांना विविध क्षेत्रांत स्पर्धा परीक्षांना सामोरे जावे लागते. या पार्श्वभूमीवर विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धापरीक्षांचे स्वरूप समजावून सांगणे, या स्पर्धांमधील मराठी भाषा आणि साहित्याचे स्थान स्पष्ट करणे, तसेच त्यावरील प्रश्नांच्या स्वरूपाचा परिचय करून देणे, ही उद्दिष्टे लक्षात घेऊन **'स्पर्धा परीक्षा पूर्वतयारी : मराठी भाषा आणि साहित्यासंदर्भात' (श्रेयांकने २)** या अभ्यासपत्रिकेची रचना करण्यात आली आहे.
2	**Vertical :**	Skill Enhancement Course
3	**Type :**	Theory
4	**Credit :**	2 Credits (1 Credit = 15 Hours for Theory or 30 Hours of Practical Work in a Semester)
5	**Hours Allotted :**	30 Hours
6	**Marks Allotted :**	50 Marks
7	**अभ्यासक्रम उद्दिष्टे (Course Objective) :** १. विविध स्पर्धा परीक्षांचे स्वरूप समजावून सांगणे. २. विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यातील अभ्यास घटकांचा परिचय करून देणे. ३. विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक वस्तुनिष्ठ प्रश्नांचे स्वरूप समजावून सांगणे. ४. विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक आकलनात्मक प्रश्नांचे स्वरूप समजावून सांगणे.	

8	**अभ्यासक्रम निष्पत्ती (Course Outcomes) :** १. विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षांचे स्वरूप समजेल. २. विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यातील अभ्यास घटकांचा परिचय होईल. ३. विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक वस्तुनिष्ठ प्रश्नांचे स्वरूप समजेल. ४. विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक आकलनात्मक प्रश्नांचे स्वरूप समजेल.
9	**अभ्यासक्रम घटक (Modules) :**
	घटक - १ : स्पर्धापरीक्षा व मराठी भाषा आणि साहित्यातील अभ्यासघटक
	अ) विविध स्पर्धा परीक्षांचे स्वरूप (शासकीय, निमशासकीय व खाजगी आस्थापनांच्या स्पर्धा परीक्षा) आ) विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा व साहित्यातील अभ्यासघटकांचा परिचय (६० मिनिटांच्या एकूण १५ तासिका श्रेयांकन १)
	घटक - २ : स्पर्धा परीक्षा : मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक प्रश्नांचे स्वरूप
	अ) विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक वस्तुनिष्ठ प्रश्नांचे स्वरूप आ) विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी भाषा आणि साहित्यविषयक आकलनात्मक प्रश्नांचे स्वरूप (६० मिनिटांच्या एकूण १५ तासिका श्रेयांकन १)
10	**पाठ्य ग्रंथ (Text Books) : N. A.**
11	**संदर्भ ग्रंथ (Reference Books) :** १. मालशे स. गं. आणि अन्य (संपा.), *भाषाविज्ञान : ऐतिहासिक आणि वर्णनात्मक*, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. २. मालशे स. गं. आणि अन्य (संपा.), *भाषाविज्ञान परिचय*, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. ३. वरखेडे रमेश, *सामाजिक भाषाविज्ञान*, शब्दालय प्रकाशन, श्रीरामपूर. ४. दामले मोरो केशव, *शास्त्रीय मराठी व्याकरण*, (संपा. कृ. श्री. अर्जुनवाडकर), देशमुख आणि कंपनी, पुणे. ५. परब प्रकाश, *मराठी व्याकरणाचा अभ्यास*, ओरिएंटल लाँगमन पब्लिकेशन, मुंबई. ६. हिरेमठ राजशेखर, *मराठी व्याकरण परिचय,* मेहता पब्लिशिंग हाउस, पुणे. ७ . वाळंबे मो. रा., *सुगम मराठी व्याकरण लेखन*, नितिन प्रकाशन, पुणे. ८. ढेरे रा. चिं., *लोकसाहित्य शोध आणि समीक्षा*, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. ९. मांडे प्रभाकर, *लोकसाहित्याचे स्वरूप*, परिमल प्रकाशन, औरंगाबाद. १०. मांडे प्रभाकर, *लोकसाहित्याचे अंत:प्रवाह,* कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे. ११. भागवत दुर्गाबाई, *लोकसाहित्याची रूपरेषा,* मुंबई मराठी ग्रंथ संग्रहालय, मुंबई. १२. कुबल रमेश, *आदिवासी नाटक* - स्वरूप आणि समीक्षा, आयएनटी प्रकाशन, मुंबई. १३. भावाळकर तारा, *लोकसंस्कृतीची शोधयात्रा*, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. १४. खैरे विश्वनाथ, *भारतीय मिथ्यांचा मागोवा*, संमत प्रकाशन, पुणे. १५. भोसले द. ता., *लोकसंस्कृती : स्वरूप आणि विशेष*, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे. १६. भोसले द. ता., *लोकजीवन आणि लोकसंस्कृती*, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई. १७. भावाळकर तारा, *लोकपरंपरा आणि स्त्रीप्रतिमा*, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई. १८. ढेरे रा. चिं., *संत साहित्य आणि लोकसाहित्य : काही अनुबंध*, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे. १९. शेणोलीकर ह. श्री., *प्राचीन मराठी वाङ्मयाचे स्वरूप,* मोघे प्रकाशन, कोल्हापूर.

	२०. भावे वि. ल., *महाराष्ट्र सारस्वत (खंड १ व २),* पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई. २१. पांगारकर ल. रा., *मराठी वाङ्मयाचा इतिहास*, विदर्भ मराठवाडा बुक कंपनी, पुणे. २२. नसिराबादकर ल. रा., *प्राचीन मराठी वाङ्मयाचा इतिहास*, फडके प्रकाशन, कोल्हापूर. २३. सरदार गं. बा., *संत साहित्याची सामाजिक फलश्रुती,* लोकवाङ्मय गृह, मुंबई. २४. जोग रा. श्री., *मराठी वाङ्मयाचे विहंगमावलोकन*, पुणे विद्यापीठ प्रकाशन, पुणे. २५. मालशे स. ग., *साहित्यसिद्धांत,* महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई. २६. पाटील गंगाधर, *समीक्षामीमांसा*, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई. २७. पाटील गंगाधर, *समीक्षेची नवी रूपे*, मॅजेस्टिक प्रकाशन, मुंबई. २८. जाधव मनोहर, *समीक्षेतील नव्या संकल्पना*, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद. २९. धोंगडे अश्विनी, *स्त्रीवादी समीक्षा : स्वरूप आणि उपयोजन*, दिलीपराज प्रकाशन, पुणे. ३०. वरखेडे मंगला, *स्त्रीवादी संकल्पना व उपयोजन*, का. स. वाणी प्रगत अध्ययन संस्था, धुळे. ३१. थोरात हरिश्चंद्र, *कथनात्म साहित्य व समीक्षा*, शब्द प्रकाशन, मुंबई. ३२. पाध्ये दिगंबर, *साहित्य समाज आणि संस्कृती*, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई. ३३. रसाळ सुधीर, *कविता आणि प्रतिमा*, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई. ३४. पाटणकर वसंत, *शोध कवितेचा*, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई. ३५. राजापुरे तापस पुष्पलता, *खानोलकरांची नाट्यसृष्टी*, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे. ३६. वाळिंबे रा. शं., *मराठी नाट्यसमीक्षा*, पुणे विद्यापीठ प्रकाशन, पुणे. ३७. कंगले र. प., *रस-भाव-विचार*, महाराष्ट्र राज्य साहित्य आणि संस्कृती मंडळ, मुंबई. ३८. नाईक राजीव, *नाटकातील चिन्हं*, संदर्भ प्रकाशन, ठाणे. ३९. *मराठी वाङ्मयाचा इतिहास (खंड १ ते ७)*, महाराष्ट्र साहित्य परिषद, पुणे. (टीप : सदरचे ग्रंथ विद्यार्थ्यांना विविध स्पर्धा परीक्षांमधील मराठी साहित्य, भाषा, व्याकरण व समीक्षाविषयक प्रश्नांचा सराव करताना उपयुक्त ठरतील.)	
12	**Internal Continuous Assessment: 40%**	**External, Semester End Examination** : **60%** **Individual Passing in Internal and External Examination**
13	**अंतर्गत सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Internal Continuous Assessment) : २० गुण** **अंतर्गत मूल्यांकनाचे स्वरूप (Format of Internal Assessment) :** चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / पुस्तक परीक्षण / नियतकार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा यांपैकी कोणत्याही पद्धतींचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन)	**बहिर्गत परीक्षा (External Examination) : ३० गुण (वेळ : एक तास)** **बहिर्गत परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (Format of Question Paper) :** १. प्रत्येकी **१५** गुणांचे एकूण **तीन** प्रश्न विचारावेत. त्यांपैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवावेत. २. पहिले **दोन** प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. दोन्ही घटकांवर आधारित **१५** गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले **दोन** प्रश्न विचारावेत. ३. **तिसरा** प्रश्न हा घटक क्रमांक एक व दोनवर आधारित **१५** गुणांचा वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. प्रत्येक घटकावर दहा याप्रमाणे एकूण **वीस** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **पंधरा** प्रश्न सोडवावेत.

समिती सदस्यांची स्वाक्षरी (Signatures of Team Members)

अनुक्रमांक	नाव	समिती सदस्य	स्वाक्षरी
१.	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष , मराठी अभ्यास मंडळ	
२.	डॉ. गोविंद काजरेकर	समन्वयक	
३.	डॉ. नीतीन रिंढे	सदस्य	
४.	डॉ. कैलास जोशी	सदस्य	
५.	डॉ. बाळासाहेब लाहोर	निमंत्रित सदस्य	

Sem. - IV

Vertical – 1
Major

Syllabus

B.A. (Marathi - Major)

Semester – IV

Title of Paper: कथा या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**अभ्यासक्रमाचे वर्णन** **(Description of the Course) :**	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० नुसार कला शाखेत **चौथ्या** सत्रासाठी **(M1-M2-M3 या सर्व प्रारूपांतर्गत) मराठी मुख्य (Marathi Major)** या विषयाची निवड करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना **'कथा या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' (श्रेयांकने ४)** या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन करणे **अनिवार्य** आहे. प्राचीन काळापासून भारतीय व पाश्चात्त्य परंपरेत बोलल्या जाणाऱ्या विविध भाषांत 'कथा' हा एक महत्त्वाचा मौखिक आणि लिखित रचनाप्रकार रूढ आहे. मराठी संस्कृतीतही आदिकाळापासून कथा सांगण्याची एक समृद्ध परंपरा आहे. आधुनिक काळात मराठी भाषेत 'कथा' हा साहित्यप्रकार विविध अंगांनी समृद्ध झाला आहे. म्हणून पदवी स्तरावर मराठी भाषा व साहित्याचे अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी कथा या साहित्यप्रकाराचे अध्ययन करणे उचित ठरते. **कथा या साहित्यप्रकाराचा अभ्यास' (श्रेयांकने ४)** या अभ्यासपत्रिकेत एकूण चार घटक समाविष्ट करण्यात आले आहेत. यांपैकी पहिल्या घटकामध्ये कथा या साहित्यप्रकाराच्या तात्त्विक स्वरूपाचे, तसेच आशय व रचनादृष्ट्या कथेच्या विविध प्रकार - उपप्रकारांचे अध्ययन करणे अभिप्रेत आहे. दुसऱ्या, तिसऱ्या व चौथ्या घटकांमध्ये मराठी कथापरंपरेतील विविध प्रवृत्ती आणि प्रवाहांचे प्रतिनिधित्व करणाऱ्या कथांचा समावेश करण्यात आला आहे. एक साहित्यप्रकार म्हणून कथेच्या स्वरूपविशेषांचे आणि वेगळेपणाचे भान विद्यार्थ्यांमध्ये निर्माण व्हावे आणि त्यांना प्रत्यक्ष कथा संहितांचे अध्ययन करता यावे, ही उद्दिष्टे समोर ठेवून प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेची आखणी करण्यात आली आहे.
2	**Vertical :**	Major
3	**Type :**	Theory
4	**Credit :**	4 Credits (1 Credit = 15 Hours for Theory or 30 Hours of Practical Work in a Semester)
5	**Hours Allotted :**	60 Hours
6	**Marks Allotted :**	100 Marks
7	**अभ्यासक्रम उद्दिष्टे (Course Objectives) :** १. कथा या साहित्यप्रकाराची संकल्पना व स्वरूप समजावून सांगणे. २. कथा या साहित्यप्रकाराची रचनावैशिष्ट्ये, घटक व वर्गीकरणाचा परिचय करून देणे. ३. निवडक कथा संहितांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करणे. ४. निवडक कथा संहितांमधील कल्पित वास्तव आणि मूल्यदृष्टीचा परिचय करून देणे.	

8	**अभ्यासक्रम निष्पत्ती (Course outcomes) :** १. विद्यार्थ्यांना कथा या साहित्यप्रकाराची संकल्पना व स्वरूप समजेल. २. विद्यार्थ्यांना कथा या साहित्यप्रकाराची रचनावैशिष्ट्ये, घटक व वर्गीकरणाचा परिचय होईल. ३. विद्यार्थ्यांना निवडक कथा संहितांचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करता येईल. ४. विद्यार्थ्यांना निवडक कथा संहितांमधील कल्पित वास्तव आणि मूल्यदृष्टीचा परिचय होईल.
9	**अभ्यासक्रम घटक (Modules) :**
	घटक - १ : कथा या साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय
	अ) १. कथा : संकल्पना व स्वरूप २. कथा या साहित्यप्रकाराची रचनावैशिष्ट्ये आ) १. कथा या साहित्यप्रकाराचे घटक : आशयसूत्र, कथानक, निवेदक व निवेदन, घटना-प्रसंग, पात्र, स्थल-काल (वातावरण), भाषा २. कथा या साहित्यप्रकाराचे वर्गीकरण : ● आशयदृष्ट्या वर्गीकरण : रूपक कथा, ग्रामीण कथा, दलित कथा, महानगरीय कथा, स्त्रीवादी कथा, विज्ञान कथा ● रचनादृष्ट्या वर्गीकरण : लघुकथा, दीर्घ कथा, कथा मालिका (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)
	घटक २ : निवडक कथा संहितांचा अभ्यास - भाग १
	१. अंगणातील पोपट : दिवाकर कृष्ण २. तीन कलावंत : वि. स. खांडेकर ३. बाबांचा संसार माझा कसा होणार? : विभावरी शिरूरकर ४. स्मशानातील सोनं : अण्णा भाऊ साठे (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)
	घटक ३ : निवडक कथा संहितांचा अभ्यास - भाग २
	१. भागलेला चांदोबा : गंगाधर गाडगीळ २. पाढा : श्री. दा. पानवलकर ३. मैदानातील माणसे : बाबुराव बागूल ४. हिमप्रलय : जयंत नारळीकर (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)
	घटक ४ : निवडक कथा संहितांचा अभ्यास - भाग ३
	१. लाल चिखल : भास्कर चंदनशिव २. फिनिक्सच्या राखेतून उठला मोर : जयंत पवार ३. पेडिक्युअर : प्रज्ञा दया पवार ४. काळीज विकल्याची गोष्ट : अप्पासाहेब खोत

(६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)

10 **पाठ्य ग्रंथ (Text Books) :**

१. 'अंगणातील पोपट', दिवाकर कृष्ण, *समाधी आणि सहा गोष्टी*, देशमुख आणि कंपनी, पुणे, १९२७.
२. 'तीन कलावंत', वि.स. खांडेकर, *कलिका*, देशमुख आणि कंपनी, पुणे, १९४३.
३. 'बाबांचा संसार माझा कसा होणार?', विभावरी शिरूरकर, *कळ्यांचे निश्वास*, प्रकाशक - हरी विष्णू मोटे, मुंबई, दुसरी आवृत्ती -१९३४.
४. 'स्मशानातील सोनं', अण्णा भाऊ साठे, *स्मशानातील सोनं*, श्रमिक प्रतिष्ठान, कोल्हापूर, नवीन आवृत्ती - २०११.
५. 'भागलेला चांदोबा', गंगाधर गाडगीळ, *तलावांतलें चांदणें*, लाखाणी बुक डेपो, मुंबई, १९५४.
६. 'पाढा', श्री. दा. पानवलकर, *सूर्य*, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९६८.
७. 'मैदानातील माणसे', बाबुराव बागूल, *मरण स्वस्त होत आहे*, लोकवाङ्मय गृह, मुंबई, आठवी आवृत्ती - २०१२.
८. 'हिमप्रलय', जयंत नारळीकर, *अंतराळातील भस्मासूर*, श्रीविद्या प्रकाशन, पुणे, चौदावी आवृत्ती - २०२४.
९. 'लाल चिखल', भास्कर चंदनशिव, *अंगारमाती*, साकेत प्रकाशन, औरंगाबाद, २००२.
१०. 'फिनिक्सच्या राखेतून उठला मोर', जयंत पवार, *फिनिक्सच्या राखेतून उठला मोर*, लोकवाङ्मय गृह, २०१०.
११. 'पेडीक्युअर', प्रज्ञा दया पवार, *अफवा खरी ठरावी म्हणून...*, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई, २०१०.
१२. 'काळीज विकल्याची गोष्ट', आप्पासाहेब खोत, *काळीज विकल्याची गोष्ट*, ललित पब्लिकेशन, मुंबई, २०२२.

11 **संदर्भ ग्रंथ (Reference Books) :**

१. *साहित्य अध्यापन आणि प्रकार (वा. ल. कुळकर्णी गौरवग्रंथ)*, (संपा.) श्री. पु. भागवत व अन्य, पॉप्युलर प्रकाशन आणि मौज, मुंबई, १९८७.
२. *मराठी वाङ्मयकोश, खंड ४, (समीक्षा संज्ञा)*, (समन्वयक संपा.) राजाध्यक्ष विजया, महाराष्ट्र राज्य साहित्य संस्कृती मंडळ, मुंबई, २००२.
३. *प्रदक्षिणा : खंड १ व २*, (संपा.) अनिरूद्ध कुलकर्णी, कॉन्टिनेन्टल प्रकाशन, पुणे, १९७२.
४. *कथा : संकल्पना आणि समीक्षा*, सुधा जोशी, मराठी विभाग, मुंबई विद्यापीठ व मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, २०००.
५. *ग्रामीण कथा : स्वरूप आणि विकास*, वासुदेव मुलाटे, स्वरूप प्रकाशन, औरंगाबाद, १९९२.
६. *१९८० नंतरचे स्त्रीनिर्मित कथनपर साहित्य*, पुष्पलता राजापुरे-तापस, शब्दालय प्रकाशन, २०१०.
७. *वाङ्मयीन संज्ञा - संकल्पना कोश*, (संपा.) प्रभा गणोरकर व अन्य, जी. आर. भटकळ फाउंडेशन, मुंबई, २००१.
८. *कथनात्म साहित्य आणि समीक्षा*, हरिश्चंद्र थोरात, शब्द पब्लिकेशन, मुंबई, २०११.
९. *मराठी साहित्य प्रेरणा व स्वरूप*, (संपा.) गो. मा. पवार व म. द. हातकणंगलेकर, पॉप्युलर प्रकाशन, मुंबई, १९८६.
१०. *मराठी लघुकथेचा इतिहास*, म. ना. अदवंत, निहारा प्रकाशन, पुणे, २००८.
११. *मराठी कथा उद्गम आणि विकास,* इंदुमती शेवडे, सोमैय्या प्रकाशन, मुंबई, १९७२.
१२. *मराठी कथेची स्थितिगती*, अंजली सोमण, प्रतिमा प्रकाशन, पुणे, १९९५.
१३. 'कथनमीमांसा', गंगाधर पाटील, *अनुष्टुभ्*, दिवाळी अंक, १९९१.
१४. 'कथात्म अवकाश आणि प्रदेश', गंगाधर पाटील, *अनुष्टुभ्*, मे-जून १९९१.
१५. *ललित*, कथा विशेषांक, ऑगस्ट २०१३.

12	**Internal Continuous Assessment: 40%**	**External, Semester End Examination : 60% Individual Passing in Internal and External Examination**
13	**अंतर्गत सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Internal Continuous Assessment) : ४० गुण** **अंतर्गत मूल्यांकनाचे स्वरूप (Format of Internal Assessment) :** चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियतकार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा यांपैकी कोणत्याही पद्धतींचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन)	**बहिर्गत परीक्षा (External Examination) :** **६० गुण (वेळ : दोन तास)** **बहिर्गत परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (Format of Question Paper) :** १. प्रत्येकी १५ गुणांचे **सहा** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी **चार** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत. पहिल्या **पाच प्रश्नांपैकी कोणत्याही तीन** प्रश्नांची उत्तरे लिहिणे आवश्यक आहे. **सहावा** प्रश्न सोडविणे **अनिवार्य** आहे. २. पहिले **चार** प्रश्न हे प्रत्येक घटकावर आधारलेले दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे व अंतर्गत पर्याय देणारे असावेत. ३. प्रश्न क्रमांक **पाच** हा सर्व घटकांवर आधारित टिपांचा असावा. **चार**पैकी कोणत्याही **दोन** टिपा लिहाव्यात. ४. प्रश्न क्रमांक **सहा** हा **अनिवार्य** असून तो सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. या प्रश्नामध्ये प्रत्येक घटकावर **पाच** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी एकूण **वीस** वस्तुनिष्ठ प्रश्नांपैकी कोणत्याही **पंधरा** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत.

समिती सदस्यांची स्वाक्षरी (Signatures of Team Members)

अनुक्रमांक	नाव	समिती सदस्य	स्वाक्षरी
६.	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ	
७.	डॉ. गोविंद काजरेकर	समन्वयक	
८.	डॉ. कैलास जोशी	सदस्य	
९.	डॉ. भगवानसिंग रजपूत	सदस्य	
१०.	डॉ. स्नेहा देऊस्कर	निमंत्रित सदस्य	

Syllabus
B.A. (Marathi Major)
Semester - IV

Title of Paper : चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराचा अभ्यास : आत्मचरित्र

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**अभ्यासक्रमाचे वर्णन (Description of the Course) :**	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० नुसार कला शाखेत **चौथ्या सत्रासाठी (फक्त M1-M2-M3 या प्रारूपांतर्गत) मराठी मुख्य (Marathi Major)** या विषयाची निवड करणाऱ्या विद्यार्थ्यांना **'चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराचा अभ्यास : आत्मचरित्र' (श्रेयांकने २)** या अभ्यासपत्रिकेचे अध्ययन करणे **अनिवार्य** आहे. मराठी भाषेत मध्ययुगीन काळापासून गद्य-पद्य स्वरूपातील चरित्रात्मक लेखनाची परंपरा आढळते. आधुनिक काळात ही लेखन परंपरा विस्तारशील व समृद्ध झाली आहे. चरित्रात्मक लेखनातून विशिष्ट व्यक्तीचे जीवन, भावना, आत्मशोध, चिंतन, विचार व दृष्टिकोनाचे चित्रण होत असते. याबरोबरीने मानवी समाज, संस्कृती, पोटसंस्कृती, इतिहास व काळाचाही चरित्रात्मक लेखनातून प्रत्यय येतो. या पार्श्वभूमीवर पदवी स्तरावर मराठी भाषा आणि साहित्याचे अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराचा अभ्यास करणे औचित्यपूर्ण ठरते. **'चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराचा अभ्यास: आत्मचरित्र' (श्रेयांकने - २)** या अभ्यासपत्रिकेत एकूण दोन अभ्यास घटक समाविष्ट करण्यात आले आहेत. पहिल्या अभ्यास घटकामध्ये चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराच्या तात्त्विक स्वरूपाचे अध्ययन करणे अभिप्रेत आहे. दुसऱ्या अभ्यास घटकामध्ये चरित्रात्मक साहित्यप्रकारातील एका आत्मचरित्रात्मक साहित्यकृतीचा अध्ययनासाठी समावेश करण्यात आला आहे. विद्यार्थ्यांना चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराच्या लेखनाचे स्वरूपविशेष समजावून घेता यावेत, तसेच विद्यार्थ्यांमध्ये अन्य साहित्यप्रकारांपेक्षा चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराच्या वेगळेपणाचे भान निर्माण व्हावे, ही उद्दिष्टे समोर ठेवून प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेची आखणी करण्यात आली आहे.
2	**Vertical :**	**Major**
3	**Type :**	**Theory**
4	**Credit :**	**02 Credits (1 Credit = 15 Hours for Theory or 30 Hours of Practical Work in a Semester)**
5	**Hours Allotted :**	**30**
6	**Marks Allotted :**	**50**
7	**अभ्यासक्रम उद्दिष्टे (Course Objectives) :** १. चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराची संकल्पना समजावून सांगणे. २. चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराच्या स्वरूपवैशिष्ट्यांचा परिचय करून देणे. ३. चरित्रात्मक साहित्यप्रकारातील आत्मचरित्रात्मक संहितेचा परिचय करून देणे. ४. चरित्रात्मक साहित्यप्रकारातील आत्मचरित्रात्मक संहितेचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करणे.	

8	**अभ्यासक्रम निष्पत्ती (Course Outcomes)** : १. विद्यार्थ्यांना चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराची संकल्पना समजेल. २. विद्यार्थ्यांना चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराच्या स्वरूपवैशिष्ट्यांचा परिचय होईल. ३. विद्यार्थ्यांना चरित्रात्मक साहित्यप्रकारातील आत्मचरित्रात्मक संहितेचा परिचय होईल. ४. विद्यार्थ्यांमध्ये चरित्रात्मक साहित्यप्रकारातील आत्मचरित्रात्मक संहितेचे आशय आणि रचनादृष्ट्या आकलन व विश्लेषण करण्याची क्षमता विकसित होईल.	
9	**अभ्यासक्रम घटक (Modules) :**	
	घटक - १ : चरित्रात्मक साहित्यप्रकाराचा तात्त्विक परिचय	
	अ) चरित्र, आत्मचरित्र, आत्मकथन, स्वकथन : संकल्पना व त्यांमधील साम्य-भेद आ) चरित्रात्मक साहित्यप्रकारातील घटक : चरित्र, चरित्रव्यक्ती, अन्य व्यक्ती, अनुभवविश्व, निवेदक / निवेदक 'मी', निवेदन, भाषा (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन -१)	
	घटक - २ : चरित्रात्मक साहित्यकृतीचा अभ्यास : आत्मचरित्र	
	रास : सुमा करंदीकर (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन -१)	
10	**पाठ्य ग्रंथ (Text Books) :** १. *रास*, सुमा करंदीकर, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, दुसरी आवृत्ती - २०१६.	
11	**संदर्भ ग्रंथ (Reference Books) :** १. *साहित्य : अध्यापन आणि प्रकार*, (संपा.) श्री. पु. भागवत आणि इतर, मौज प्रकाशन गृह, मुंबई, १९८७. २. *आत्मचरित्रमीमांसा*, आनंद यादव, मेहता पब्लिशिंग हाउस, पुणे, १९९८. ३. *मराठीतील आत्मचरित्रपर लेखन*, उषा हस्तक, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाउस, पुणे, २००६. ४. *चरित्र-आत्मचरित्र*, अ. म. जोशी, स्नेहवर्धन पब्लिशिंग हाउस, पुणे. २००७. ५. *मराठी साहित्य : विमर्श आणि विमर्शक*, व. दि. कुलकर्णी, पद्मगंधा प्रकाशन, पुणे, २००१. ६. *मराठी विश्वकोश खंड -२*, म. रा. म. वि. निर्मिती मंडळ, मुंबई, पुनर्मुद्रण - २०००. ७. *ललित* (चरित्र-आत्मचरित्र विशेषांक), जून-जुलै २०१३.	
12	**Internal Continuous Assessment: 40%**	**External, Semester End Examination : 60% Individual Passing in Internal and External Examination**
13	**अंतर्गत सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Internal Continuous Assessment) : २० गुण** **अंतर्गत मूल्यांकनाचे स्वरूप (Format of Internal Assessment) :** चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियतकार्य (**Assignment**) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा यांपैकी कोणत्याही पद्धतींचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन)	**बहिर्गत परीक्षा (External Examination) : ३० गुण (वेळ : एक तास)** **बहिर्गत परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप** (**Format of Question Paper**) **:** १. प्रत्येकी **१५** गुणांचे एकूण **तीन** प्रश्न विचारावेत. त्यांपैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवावेत. २. पहिले **दोन** प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. दोन्ही घटकांवर आधारित **१५** गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले दोन प्रश्न विचारावेत. ३. **तिसरा** प्रश्न हा घटक क्रमांक एक व दोनवर आधारित **१५** गुणांचा वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. प्रत्येक घटकावर **दहा** याप्रमाणे एकूण **वीस** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी

		कोणतेही **पंधरा** प्रश्न सोडवावेत.

समिती सदस्यांची स्वाक्षरी (Signatures of Team Members)

अनु.	**नाव**	**समिती सदस्य**	**स्वाक्षरी**
१.	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ	
२.	डॉ. नीतिन आरेकर	समन्वयक	
३.	डॉ. माधुरी पाथरकर	सदस्य	
४.	प्रा. संजयकुमार इंगोले	सदस्य	
५.	डॉ. भाऊसाहेब ननावरे	निमंत्रित सदस्य	

Vertical - 4

VSC

Syllabus
B. A. (Marathi - VSC)
(Sem.- IV)
Title of Paper : अंकीकरण (डिजिटायझेशन)

Sr. No.	Heading	Particulars
1	**अभ्यासक्रमाचे वर्णन** **(Description of the Course):**	राष्ट्रीय शैक्षणिक धोरण - २०२० नुसार विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासाचा (Wholistic Development) भाग म्हणून **व्यावसायिक कौशल्य अभ्यासक्रम (Vocational Skill Course)** या स्तंभांतर्गत कौशल्यकेंद्री अभ्यासक्रम अपेक्षित आहे. हा संदर्भ लक्षात घेऊन **सत्र चारसाठी 'अंकीकरण (डिजिटायझेशन)' (श्रेयांकने २)** या अभ्यासपत्रिकेची आखणी करण्यात आली आहे. **फक्त M1- M2- M3** या प्रारूपांतर्गत अध्ययन करणाऱ्या विद्यार्थ्यांसाठी ही अभ्यासपत्रिका उपलब्ध आहे. विद्यार्थ्यांना **अंकीकरणाच्या (डिजिटायझेशन)** प्रक्रियेची ओळख करून देणे व त्याची सद्य:कालीन गरज लक्षात आणून देणे ही या अभ्यासपत्रिकेची उद्दिष्टे आहेत. अलीकडे विविध कागदपत्रे, छायाचित्रे स्कॅन करून भ्रमणध्वनीमध्ये (मोबाईल), संगणकात किंवा संगणकीय अवकाशात (क्लाउड) साठविली जातात. ही माहिती आणि छायाचित्रे आवश्यकतेनुसार वापरता येतात तसेच या सामग्रीचे पुन्हा मुद्रणही करता येते. संबंधित कागदपत्रे आणि छायाचित्रे जवळ नसताना मूळ कागदाचे डिजिटाइज्ड रूप उपयोगास येते. स्कॅनिंगची ही प्रक्रिया म्हणजे 'डिजिटायझेशन' होय. कागदपत्रांसारख्या पारंपरिक स्वरूपात साठवलेल्या माहितीचे संवर्धन करण्यासाठी 'अंकीकरण' (डिजिटायझेशन) या तंत्राची निर्मिती व विकास झाला. संगणक आणि महाजाल तंत्रज्ञानाच्या विकासाबरोबर ज्ञान व माहितीचा संग्रह व संवर्धन करण्याची क्षमता गतीने वाढली आहे, वाढत आहे. 'अंकीकरण' (डिजिटायझेशन) या संगणकीय तंत्रज्ञानाच्या आधारे जुनी, जीर्ण झालेली, दुर्मीळ पुस्तके, विविध क्षेत्रांतील कागदपत्रे, मोठमोठ्या ग्रंथालयांतील ग्रंथभांडार आदींचे संवर्धन व जतन करणे शक्य झाल्यामुळे या माहितीचे आयुर्मान वाढत आहे. त्यामुळे 'अंकीकरण' (डिजिटायझेशन) या तंत्राचा इतिहास व विकास, त्यासाठी लागणारी तंत्रसाधने, 'अंकीकरणा'ची वापरक्षेत्रे, या क्षेत्राचे महत्त्व व आव्हाने यांचा विद्यार्थ्यांना परिचय होणे व्यावहारिकदृष्ट्या उपयुक्त ठरते. या तंत्राचा परिचय झाल्यामुळे विद्यार्थ्यांना भविष्यकाळात रोजगार व व्यवसायाच्या संधी उपलब्ध होऊ शकतात. **(टीप:** 'डिजिटलायझेशन' ही बृहद् संकल्पना असून 'डिजिटायझेशन' हा या प्रक्रियेतील एक महत्त्वाचा टप्पा आहे. प्रस्तुत अभ्यासपत्रिकेत 'डिजिटायझेशन' या तांत्रिक क्षेत्राचा परिचय करून देणे अभिप्रेत आहे.)
2	**Vertical :**	Vocational Skill Course

3	**Type :**	Theory
4	**Credit :**	2 Credits (1 Credit = 15 Hours for Theory or 30 Hours of Practical Work in a Semester)
5	**Hours Allotted :**	30 Hours
6	**Marks Allotted**:	50 Marks
7	**अभ्यासक्रम उद्दिष्टे (Course Objectives) :** १. अंकीकरण (डिजिटायझेशन) या तांत्रिक क्षेत्राचे स्वरूप समजावून सांगणे. २. अंकीकरण (डिजिटायझेशन) या क्षेत्राचे महत्त्व व या क्षेत्रातील आव्हानांचा परिचय करून देणे. ३. अंकीकरणाच्या (डिजिटायझेशन) क्षेत्रविविधतेची ओळख करून देणे. ४. अंकीकरण (डिजिटायझेशन) या क्षेत्रातील व्यावसायिक संधींचा परिचय करून देणे.	
8	**अभ्यासक्रम निष्पत्ती (Course Outcomes) :** १. विद्यार्थ्यांना अंकीकरण (डिजिटायझेशन) या तांत्रिक क्षेत्राचे स्वरूप समजेल. २. विद्यार्थ्यांना अंकीकरण (डिजिटायझेशन) या क्षेत्राचे महत्त्व व या क्षेत्रातील आव्हानांचा परिचय होईल. ३. विद्यार्थ्यांना अंकीकरणाच्या (डिजिटायझेशन) क्षेत्रविविधतेची ओळख होईल. ४. विद्यार्थ्यांना अंकीकरण (डिजिटायझेशन) या क्षेत्रातील व्यावसायिक संधींचा परिचय होईल.	
9	**अभ्यासक्रम घटक (Modules) :**	
	घटक १ : अंकीकरण (डिजिटायझेशन): संकल्पना व स्वरूप	
	अ) **अंकीकरण (डिजिटायझेशन)** : संकल्पना व साधने ● अंकीकरणाची (डिजिटायझेशन) संकल्पना ● अंकीकरणाचा (डिजिटायझेशन) इतिहास व विकास : १. संगणक तंत्रज्ञानाचा उदय २. स्कॅनिंग आणि डिजिटल इमेजिंगची सुरुवात ३. आंतरजालाचा उदय व प्रभाव ४. बृहद डिजिटायझेशनचे प्रकल्प ५. डिजिटायझेशनचा वैश्विक प्रभाव ६. भारतातील डिजिटायझेशनचा इतिहास ● अंकीकरणाची (डिजिटायझेशन) साधने : १. भौतिक साधने (हार्डवेयर्स) २. संगणकप्रणाली साधने (सॉफ्टवेयर्स) ३. आंतरजालीय साधने (नेटवर्क व इंटरनेट) ४. डिजिटल हक्क व्यवस्थापन (डिजिटल राइट मॅनेजमेंट) आ)**अंकीकरण (डिजिटायझेशन)** : महत्त्व व आव्हाने ● अंकीकरणाचे (डिजिटायझेशन) महत्त्व : १. सामग्रीचे दीर्घकालीन जतन २. सुलभता ३. वैश्विकता ४. सांस्कृतिक व ऐतिहासिक वारसा जतन ५. शिक्षण व संशोधन सामग्रीची उपलब्धता ६. प्रशासकीय गतिमानता ७. आर्थिक बचत ८. पर्यावरण संरक्षण ● अंकीकरणामधील (डिजिटायझेशन) आव्हाने : १. पायाभूत सुविधांचा अभाव २. डिजिटल साक्षरतेचा अभाव ३. सायबर सुरक्षा व विदा **(Data)** गोपनीयता ४. आर्थिक गुंतवणूक ५. सामाजिक व सांस्कृतिक अडथळे ६. कायदेशीर व नियामक आव्हाने ८. तांत्रिक आव्हाने (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)	

	घटक २ : अंकीकरणाची (डिजिटायझेशन) क्षेत्रविविधता व विविध क्षेत्रांतील डिजिटल परिवर्तन	
	अ) १. शिक्षण २. संशोधन ३. प्रशासन ४. सरकारी दस्तऐवज ५. व्यवसाय व उद्योग ६. कायदा व न्याय व्यवस्था ७. आरोग्य सेवा आ) १. ग्रंथालये २. संग्रहालये ३. वृतपत्रे ४. विविध कलाक्षेत्रे ५. चित्रपट क्षेत्र ६. मनोरंजन क्षेत्र (६० मिनिटांच्या १५ तासिका, श्रेयांकन १)	
10	**पाठ्य ग्रंथ (Text Books) : N.A.**	
11	**संदर्भ ग्रंथ (Reference Books) :** 1. *Basics Of Digitization*, K.Sanjeev, Ess Ess Publication, New Delhi, 2017. 2. https://youtu.be/8Som-Y37V4w?si=zIUZ7pLIz3wtzYDo 3. https://youtu.be/sAGScPV57A8?si=f9BBTnLHRbSk5kzW 4. https://youtube.com/playlist?list=PLUwal4tAEZjSaTQjTE1JvofToG6pnN7XH&si=F7fJf5_muwkNJRRt 5. https://www.pfu-us.ricoh.com/blog/book-digitization?srsltid=AfmBOoqMjmVU0FCSWWZzIDanHPwLhwwzYdOa1w6EzyO_PPjOovODUH3V	
12	**Internal Continuous Assessment: 40%**	**External, Semester End Examination : 60%** **Individual Passing in Internal and External Examination**
13	**अंतर्गत सातत्यपूर्ण मूल्यांकन (Internal Continuous Assessment) : २० गुण** **अंतर्गत मूल्यांकनाचे स्वरूप (Format of Internal Assessment) :** चाचणी परीक्षा / मौखिक परीक्षा / प्रकल्पलेखन / नियत कार्य (Assignment) / सादरीकरण / प्रश्नमंजूषा यांपैकी कोणत्याही पद्धतींचा अवलंब करून अंतर्गत मूल्यमापन करता येईल. (प्रत्यक्ष उपस्थिती किंवा ऑनलाईन)	**बहिर्गत परीक्षा (External Examination) : ३० गुण (वेळ : एक तास)** **बहिर्गत परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप (Format of Question Paper) :** १) प्रत्येकी **१५** गुणांचे एकूण **तीन** प्रश्न विचारावेत. त्यांपैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवावेत. २) पहिले **दोन** प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. दोन्ही घटकांवर आधारित **१५** गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले **दोन** प्रश्न विचारावेत. ३) **तिसरा** प्रश्न हा घटक क्रमांक एक व दोनवर आधारित **१५** गुणांचा वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. प्रत्येक घटकावर दहा याप्रमाणे एकूण **वीस** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **पंधरा** प्रश्न सोडवावेत.

समिती सदस्यांची स्वाक्षरी (Signatures of Team Members)

अनु.	नाव	सदस्य	स्वाक्षरी
	डॉ. सतीश कामत	अध्यक्ष, मराठी अभ्यास मंडळ	
	डॉ. अश्विनी तोरणे	समन्वयक	
	डॉ. नीलांबरी कुलकर्णी	सदस्य	
	डॉ. रवींद्र बेंबरे	सदस्य	
	डॉ. विकास पाटील	निमंत्रित सदस्य	

QUESTION PAPER PATTERN

बहिर्गत परीक्षा ६० - गुण, वेळ दोन तास

१. प्रत्येकी १५ गुणांचे **सहा** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी **चार** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत. पहिल्या **पाच प्रश्नांपैकी कोणत्याही तीन** प्रश्नांची उत्तरे लिहिणे आवश्यक आहे. **सहावा** प्रश्न सोडविणे **अनिवार्य** आहे.
२. पहिले **चार** प्रश्न हे प्रत्येक घटकावर आधारलेले दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे व अंतर्गत पर्याय देणारे असावेत.
३. प्रश्न क्रमांक **पाच** हा सर्व घटकांवर आधारित टिपांचा असावा. **चार**पैकी कोणत्याही **दोन** टिपा लिहाव्यात.
४. प्रश्न क्रमांक **सहा** हा **अनिवार्य** असून तो सर्व घटकांवर आधारित वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. या प्रश्नामध्ये प्रत्येक घटकावर **पाच** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी एकूण **वीस** वस्तुनिष्ठ प्रश्नांपैकी कोणत्याही **पंधरा** प्रश्नांची उत्तरे लिहावीत.

बहिर्गत परीक्षा ३० गुण (वेळ एक तास)

१. प्रत्येकी **१५** गुणांचे एकूण **तीन** प्रश्न विचारावेत. त्यांपैकी विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **दोन** प्रश्न सोडवावेत.
२. पहिले **दोन** प्रश्न दीर्घोत्तरी स्वरूपाचे असावेत. दोन्ही घटकांवर आधारित **१५** गुणांचे अंतर्गत पर्याय असलेले **दोन** प्रश्न विचारावेत.
३. **तिसरा** प्रश्न हा घटक क्रमांक एक व दोनवर आधारित **१५** गुणांचा वस्तुनिष्ठ स्वरूपाचा असावा. प्रत्येक घटकावर दहा याप्रमाणे एकूण **वीस** प्रश्न विचारावेत. विद्यार्थ्यांनी कोणतेही **पंधरा** प्रश्न सोडवावेत.

Letter Grades and Grade Points:

Semester GPA/ Programme CGPA Semester/ Programme	**% of Marks**	**Alpha-Sign/ Letter Grade Result**	**Grading Point**
9.00 - 10.00	90.0 - 100	O (Outstanding)	10
8.00 - < 9.00	80.0 - < 90.0	A+ (Excellent)	9
7.00 - < 8.00	70.0 - < 80.0	A (Very Good)	8
6.00 - < 7.00	60.0 - < 70.0	B+ (Good)	7
5.50 - < 6.00	55.0 - < 60.0	B (Above Average)	6
5.00 - < 5.50	50.0 - < 55.0	C (Average)	5
4.00 - < 5.00	40.0 - < 50.0	P (Pass)	4
Below 4.00	Below 40.0	F (Fail)	0
Ab (Absent)	-	Ab (Absent)	0

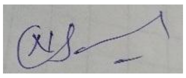

Sign of the BOS Chairman Marathi Board of Studies in Marathi

Sign of the Offg. Associate Dean Faculty of Humanities

Sign of the Offg. Associate Dean Faculty of Humanities

Sign of the Offg. Associate Dean Faculty of Humanities

Sign of the Offg. Dean Faculty of Humanities